

УДК 378.091.26

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11\(11\)-121-137](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11(11)-121-137)

Кміть Олена Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мов і методики їх викладання, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, тел.: (093) 500-58-40, <https://orcid.org/0000-0003-3396-7798>

ОСОБЛИВОСТІ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ІНШОМОВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПОЗИЦІЇ ІНТЕРАКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі організації та проведення тестового контролю рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей закладу вищої освіти (ЗВО) з позиції інтеракціонального підходу. Тестовий контроль завдяки своїй здатності задовольнити основні вимоги, що висувуються до контролю, а саме об'єктивності, надійності, валідності, практичності та економічності є одним з тих оптимальних засобів управління процесом навчання іноземної мови (ІМ), який сприяє підвищенню ефективності функціонування всієї системи навчання ІМ у ЗВО. Комунікативна спрямованість змісту вимог чинної програми з ІМ для немовних факультетів ЗВО викликає необхідність комунікативної спрямованості контролю, тому що така узгодженість сприяє як оптимізації контролю, так і успішності навчання. В сучасній теорії тестування зазначається, що тестовий контроль є комунікативно-спрямованим за умови його організації згідно з інтеракціональним підходом. Згідно з положеннями інтеракціонального підходу у процесі тестування відбувається взаємодія між змістом навчання і змістом тесту, між характеристиками навчальних вправ та характеристиками тестового завдання (ТЗ), між особливостями здійснення іншомовного спілкування в тестових і позатестових (реальних) обставинах, між характеристиками ТЗ та індивідуально-психологічними особливостями тестованого. Відповідно до інтеракціонального підходу тестування здійснюється за допомогою так званого придатного тесту. Згідно з прийнятим у сучасній методиці поняттям придатного тесту з ІМ, його сутність визначається здатністю вимірювати дійсний рівень володіння тестованим певним видом мовленнєвої діяльності як засобом здійснення іншомовного спілкування у реальному житті на рівні вимог до навчання ІМ на немовних факультетах ЗВО. У дослідженні визначено та схарактеризовано три особливості тестового контролю іншомовних умінь студентів немовних

факультетів ЗВО, організованого відповідно до інтеракціонального підходу, а саме:

1. Тестовий контроль іншомовних умінь студентів немовних спеціальностей має комунікативну спрямованість, тобто виявляє саме той рівень володіння ІМ тестованими, який вони спроможні продемонструвати в реальних ситуаціях іншомовного професійного спілкування.

2. Тестовий контроль іншомовних умінь студентів немовних факультетів забезпечує викладача достовірною інформацією про рівень оволодіння спеціалізованою іншомовною комунікативною компетентністю зазначеним контингентом студентів протягом тематичного циклу.

3. Тестовий контроль іншомовних умінь студентів немовних факультетів передбачає необхідність урахування їх психологічних особливостей, які можуть впливати на успішність виконання тесту з ІМ.

Тестовий контроль, організований відповідно до інтеракціонального підходу, дозволяє викладачеві одержати достовірну інформацію про результати навчання ІМ студентів, здійснити переробку інформації для вироблення оперативних і перспективних рішень, реалізувати ці рішення з метою забезпечення оптимального функціонування процесу навчання ІМ.

Ключові слова: тестовий контроль, інтеракціональний підхід, придатний тест, спеціалізована іншомовна комунікативна компетентність, студенти немовних спеціальностей.

Kmit' Olena Volodymyrivna, Candidate of Education, Associate Professor, Associate Professor of Languages and Methodology of their Teaching Chair, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Hetman Polubotok St., 53, Chernihiv, 14013, tel.: (093) 500-58-40, <https://orcid.org/0000-0003-3396-7798>

PECULIARITIES OF TEST CONTROL OF NON-LINGUISTIC DEPARTMENTS STUDENTS' FOREIGN LANGUAGE SKILLS ACCORDING TO INTERACTIONAL APPROACH

Abstract. The article is devoted to the actual problem of organizing and carrying out foreign language skills testing of non-linguistic departments students according to the interactional approach. Testing due to its ability to satisfy the requirements to controlling, namely, objectivity, reliability, validity, being practical and economical is one of the optimal means for foreign language teaching process managing which promotes foreign language educational system effectiveness at universities. The communicative character of current foreign language curriculum requirements for non-linguistic departments causes the necessity of controlling communicative orientation because such coherence

facilitates optimal control and successful education. In contemporary methodology test control is stated to be communicatively oriented in case it is organized according to the interactional approach. In accordance with the positions of the interactional approach the contents of education and the contents of a test, the characteristics of educational exercises and the characteristics of tests, the peculiarities of foreign language communication under testing and real circumstances, the characteristics of testing tasks and the psychological peculiarities of test-takers interact. Within the interactional approach testing is conducted by means of a useful test. The essence of a useful test is determined by its ability to measure the real level of test-takers speech activity as the means of foreign language communication in real life in conformity with the requirements to foreign language learning at non-linguistic departments of universities. In the research three peculiarities of testing of non-linguistic departments students' foreign language skills organized according to the interactional approach are defined and characterized, specifically:

1. Test control of non-linguistic departments students' foreign language skills is communicatively oriented, i.e., it determines such a level of test-takers' language proficiency which they are able to demonstrate in real situations of foreign professional communication.

2. Test control of non-linguistic departments students' foreign language skills provides a teacher with reliable information about their level of specialized foreign language communicative competence during the thematic cycle.

3. Test control of non-linguistic departments students' foreign language skills presupposes taking into consideration their psychological peculiarities which can influence the success of doing a test.

Test control organized in accordance with the interactional approach allows a teacher to obtain reliable information about the results of students' language learning, process information for making operational and perspective decisions, implement these decisions to enable optimal foreign language educational process functioning.

Keywords: testing, test control, the interactional approach, a useful test, specialized foreign language communicative competence, non-linguistic departments students.

Постановка проблеми. Розширення зв'язків з іноземними державами в різних сферах діяльності, характерне для сучасного етапу розвитку України, стимулює встановлення і зміцнення контактів між вітчизняними та зарубіжними спеціалістами, в ході яких відбувається інтенсивний обмін професійно-значущою інформацією. Такі контакти сприяють зростанню рівня професійної компетентності фахівців. Неодмінною умовою їх

здійснення виступає практичне володіння вітчизняними спеціалістами ІМ. Здатність успішно спілкуватися ІМ набуває особливої актуальності для студентів, які опановують немовні спеціальності у ЗВО. Це вимагає володіння ними комунікативною компетентністю, необхідною для іншомовного спілкування у професійній сфері, і, зокрема, сформованості спеціалізованої іншомовної комунікативної компетентності. Формування спеціалізованої іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей ЗВО здійснюється у 2 семестрі I курсу та у 1, 2 семестрах II курсу. Але умови формування зазначеної компетентності на цьому етапі є не дуже сприятливими через обмеженість аудиторного часу, відведеного на оволодіння ІМ, велику кількість студентів у групі, навантаженість студентів завданнями з профілюючих дисциплін, різний ступінь усвідомлення студентами значення опанування іншомовного спілкування. За таких умов виникає необхідність забезпечення оптимальної організації процесу навчання ІМ, що виявляється можливим при гнучкому управлінні цим процесом. Найхарактернішим типом управління процесом навчання виступає управління зі зворотним зв'язком. Для здійснення такого управління необхідна реалізація ефективного контролю, адже основне призначення контролю полягає у встановленні зворотного зв'язку, який забезпечує інформацією про ступінь збігу реально виконаної дії та дії запланованої.

В роботах учених-методистів зазначається, що успішність контролю у навчанні ІМ залежить, зокрема, від вибору таких його форм, які здатні забезпечити оптимальний зворотний зв'язок і, крім того, є адекватними певному виду мовленнєвої діяльності [1, С. 10 - 64].

Одним із ефективних засобів забезпечення зворотного зв'язку виступає тестовий контроль, оскільки він дозволяє викладачеві своєчасно отримати необхідну, матеріалізовану в балах інформацію про успішність цього процесу і, при необхідності, внести певні корективи в методику навчання. Тестовий контроль завдяки своїй здатності задовольнити основні вимоги, що висуваються до контролю, а саме об'єктивності, надійності, валідності, практичності та економічності є одним з тих оптимальних засобів управління процесом навчання ІМ, який сприяє підвищенню ефективності функціонування всієї системи навчання ІМ у навчальному закладі [2, С. 1-2]. Викладене вище дає підстави вважати, що у процесі навчання ІМ тестовий контроль може виступати оптимальним засобом управління, забезпечуючи успішне функціонування зворотного зв'язку. Слід зазначити, що для здійснення ефективного зворотного зв'язку необхідна регулярність проведення перевірок, послідовність контролю. Реалізація цих вимог на практиці може бути досягнута лише при застосуванні методів, які не передбачають великих витрат навчального часу на виконання завдань

студентами та часу викладача на їх перевірку. Тестова форма контролю виступає одним із таких методів. Систематичність тестового контролю у навчанні ІМ немовних факультетів забезпечується такими його видами як поточний і тематичний контроль.

Комунікативна спрямованість змісту вимог чинної програми з іноземних мов для немовних факультетів ЗВО щодо володіння студентами ІМ викликає необхідність комунікативної спрямованості контролю, тому що така узгодженість сприяє як оптимізації контролю, так і успішності навчання. В сучасній теорії тестування зазначається, що тестовий контроль є комунікативно-спрямованим за умови його організації згідно з інтеракціональним підходом. Цей підхід дозволяє враховувати закономірності функціонування внутрішніх механізмів процесу тестування, який імітує реальне спілкування [1, С. 7].

Таким чином викладене вище свідчить про необхідність та значущість вирішення проблеми організації тестового контролю ІКК студентів немовних спеціальностей з позицій інтеракціонального підходу для забезпечення оптимальної організації процесу навчання ІМ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема тестового контролю у навчанні ІМ вивчається давно. Аналіз спеціальної літератури показав, що цією проблемою займаються як зарубіжні, так і вітчизняні вчені [ ]. Дослідженню проблеми тестування у навчанні ІМ присвячено праці Л.В.Банкевич, В.А.Коккоти, С.Ю. Ніколаєвої, О.П. Петрашук, О.В. Кміть, О.П.Петренко, О.О.Молокович, Ф.Н.Рабинович, И.А.Рапопорт, Н.С.Саєнко, И.Соттер, С.К.Фоломкиної, И.А.Цатуровой, J.Alderson, L.Bachman, C.Chapelle, C.Clapham, J.Clark, A.Cohen, A.Davis, G.Fulcher, J.Heaton, A.Hughes, D.Lussier, K.Morrow, J.Oller, A.Palmer, T.Shohamy, B.Spolsky, N.Underhill, D.Wall, C.Weir, M.Zeidner та інших. Теоретичні положення, визначені в цих дослідженнях, складають досить ґрунтовну загальну теорію тестового контролю у навчанні ІМ. Аналіз сучасних підходів до тестування дозволив встановити, що сьогодні в теорії тестування існує виражена тенденція пошуку шляхів валідації тестового контролю володіння ІМ шляхом максимального наближення процедури тестування до умов, подібних тим, за яких відбувається реальне спілкування. Вказана тенденція визначає комунікативний напрям розвитку теорії тестування, в рамках якого сформувався інтеракціональний підхід до тестування, концептуальною основою якого є ідея про взаємозв'язок та взаємодію всіх складників процесу іншомовної комунікації в реальних (позатестових) обставинах і під час виконання тесту (в тестових обставинах), всіх компонентів тесту і складників процесу тестування.

Згідно з положеннями інтеракціонального підходу у процесі тестування відбувається взаємодія між змістом навчання і змістом тесту, між

характеристиками навчальних вправ та характеристиками ТЗ, між особливостями здійснення іншомовного спілкування в тестових і позатестових (реальних) обставинах, між характеристиками ТЗ та індивідуально-психологічними особливостями тестованого. Тест, що розробляється у відповідності до інтеракціонального підходу, спонукає тестованого до демонстрації в тестових обставинах тих якостей іншомовної діяльності, які притаманні іншомовній діяльності в обставинах реального, позатестового спілкування. Вважається, що за цих умов результати тестування відображатимуть саме той рівень володіння тестованим ІМ, на якому він здатний її застосовувати як засіб спілкування в реальному житті [1, С. 7]. Відповідно до інтеракціонального підходу тестування здійснюється за допомогою так званого придатного тесту. Згідно з прийнятим у сучасній методиці поняттям придатного тесту з ІМ [2, С. 18], його сутність визначається здатністю вимірювати дійсний рівень володіння тестованим певним видом мовленнєвої діяльності як засобом здійснення іншомовного спілкування у реальному житті на рівні вимог до навчання ІМ на немовних факультетах ЗВО.

Мета статті – визначити основні особливості тестового контролю сформованості іншомовних умінь студентів немовних спеціальностей з позиції інтеракціонального підходу.

Виклад основного матеріалу. Під тестовим контролем ІКК студентів немовних спеціальностей ми розуміємо перевірку рівня сформованості мовленнєвих умінь у чотирьох видах мовленнєвої діяльності на певному етапі навчання ІМ за допомогою придатного тесту, а також оцінювання дійсного рівня навчальних досягнень в оволодінні цими видами мовленнєвої діяльності за визначений період [3].

Застосування придатного тесту з ІМ у процесі тестування обумовлює одну з особливостей тестового контролю іншомовних мовленнєвих умінь студентів немовних спеціальностей, а саме, його комунікативну спрямованість. Ця особливість проявляється у здатності тестового контролю сформованості ІКК виявляти саме той рівень володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності тестованими, який вони спроможні продемонструвати в реальних ситуаціях іншомовного професійного спілкування.

Визначення рівня навчальних досягнень в оволодінні чотирма видами мовленнєвої діяльності студентами немовних факультетів ЗВО передбачає встановлення рівня сформованості спеціалізованої іншомовної комунікативної компетентності, тобто саме тієї, яка формується у зазначеного контингенту студентів для здійснення іншомовного професійного спілкування в реальному житті. В сучасній методиці визначено п'ять компонентів спеціалізованої іншомовної комунікативної компетентності. Перший компонент - лінгвістичний. Це мовні знання,

мовленнєві навички та вміння. Вони необхідні для здійснення за допомогою мовних засобів іншомовних мовленнєвих операцій і дій, з яких складається мовленнєва діяльність. Другий компонент - предметний, пов'язаний зі знаннями з конкретної предметної галузі, яка має відношення до фаху комуніканта. Такі знання потрібні для розуміння та продукування текстів за спеціальністю. Третій компонент - формально-логічний - забезпечує розуміння формально-логічних аспектів текстів. Четвертий компонент - лінгвосоціокультурний - передбачає знання характеристик мовленнєвої поведінки у професійній сфері, країнознавчих і культурологічних реалій, які відображаються у текстах і впливають на їх рецепцію та продукцію. П'ятий компонент - паралінгвістичний; знання про паралінгвістичні відмінності усного та писемного мовлення, які властиві певній спеціальності. Показником володіння названими компонентами спеціалізованої іншомовної комунікативної компетентності є наявність умінь, що дають змогу адекватно сприймати мовленнєві висловлювання, в яких відображені відповідні даним компонентам особливості іншомовної комунікації.

В сучасній теорії тестування констатується, що придатний тест з ІМ дозволяє одержати достовірні результати про рівень сформованості мовленнєвих умінь тестованих. На основі отриманих результатів опосередковано визначається дійсний рівень навчальних досягнень в оволодінні ІКК [1, С. 33 - 52].

Викладене вище дає підстави говорити про ще одну особливість тестового контролю іншомовних умінь студентів немовних спеціальностей, організованого з позицій інтеракціонального підходу. Вона полягає у його здатності забезпечувати викладача достовірною інформацією про рівень оволодіння спеціалізованою іншомовною комунікативною компетентністю зазначеним контингентом студентів протягом тематичного циклу.

¹ Зважаючи на те, що тестовий поточний та тематичний контроль студентів немовних спеціальностей, особливості організації якого є предметом нашого дослідження, спрямований на забезпечення ефективного зворотного зв'язку, звернемося до розгляду механізму функціонування такого зв'язку в навчальному процесі, а також до уточнення інформаційних функцій результатів поточного і тематичного тестування. В сучасній теорії тестування виділяють такі загальні групи функцій тестів:

- а) загальнодидактичні функції навчання та функції виховання;
- б) інформаційні функції результатів тестів.

Зворотний зв'язок з урахуванням структури навчального процесу, яка є взаємодією викладацької діяльності викладача (викладання) та навчальної діяльності студентів (учіння), функціонує в різних напрямках: на викладача і на студентів. Зворотний зв'язок забезпечує викладачеві можливість одержання інформації про успішність або неуспішність процесу

навчання, дозволяє йому діагностувати перебіг навчального процесу, виявляти відповідність обраних тактики та завдань реальним потребам навчання. Це допомагає викладачеві коригувати навчальну діяльність студентів та власну професійну діяльність. Зворотний зв'язок, спрямований на студентів, несе їм інформацію про успішність/неуспішність виконання ними завдань. Ця інформація є базовою для самооцінки студента. Вона стимулює студентів до усунення прогалин, удосконалення мовленнєвих умінь. Загальновідомо, що неможливо зробити навчання та учіння керованими і розумно спрямованими процесами без щоденного виявлення та обліку результатів викладацької (викладача) і пізнавальної (студентів) діяльності. Чим ефективніше використовується поточний облік, тим вищою буде якість підготовки студентів.

Провідними інформаційними функціями результатів поточного тестування є контрольна та коригувальна функції, що забезпечують як визначення поточної успішності студентів, ефективності методів, прийомів навчання, так і своєчасне коригування методики викладання.

Отже поточний тестовий контроль у навчанні ІМ дає можливість викладачеві зробити висновки про успішність/неуспішність цього процесу, а відтак прийняти як оперативні, так і перспективні рішення щодо його регулювання та коригування. Оперативними є рішення викладача щодо корекції мовленнєвих, навчальних дій студентів та власних дій, а перспективними - рішення щодо змін, які стосуються набору, характеру та режиму вправ, що будуть виконуватися на наступних заняттях.

При тематичному контролі на перший план виступають контрольна та оцінювальна функції. Контрольна функція реалізується у процесі визначення результатів успішності оволодіння ІМ студентами в межах певної теми шляхом підрахунку отриманих балів за виконання тесту. Оцінювальна функція тестового контролю реалізується шляхом переведення балів, отриманих при тестуванні іншомовних умінь, в академічні оцінки за шкалами оцінювання результатів виконання тесту, а також у висновках і рішеннях, сформульованих та прийнятих на основі кількісних показників.

Отже тематичний тестовий контроль у процесі навчання ІМ дозволяє викладачеві зробити висновки про рівень навчальних досягнень студентів в оволодінні іншомовним спілкуванням за період вивчення теми і, відповідно, прийняти як оперативні, так і перспективні рішення щодо регулювання та коригування цього процесу. Оперативним буде рішення викладача про можливість чи неможливість переходу до вивчення наступної теми. Рішення про необхідність внесення змін у методичну тактику, а також до плану, що розроблений на наступні тематичні цикли, носитимуть перспективний характер. Описані вище функції як поточного, так і тематичного видів тестового контролю сприяють реалізації його головної функції – функції

управління [1, С. 26 - 30].

В наукових дослідженнях з проблеми тестового контролю у навчанні ІМ зазначається, що дана форма контролю передбачає врахування психологічних передумов її організації [4]. Крім того, згідно з інтеракціональним підходом одним із чинників, який значно впливає на успішність тестування, є особистість тестованого [4]. З огляду на це, встановимо ті психологічні особливості студентів немовних спеціальностей, які можуть впливати на успішність виконання тесту з ІМ. Сучасна психологія виділяє особливий віковий період “пізньої юності - ранньої дорослості” - студентство. Цей період, у свою чергу, розмежовується на два - від 17 до 19 років - студенти I та II курсів і від 19 до 25 років - студенти старших курсів. Враховуючи те, що здобувачи немовних спеціальностей вивчають дисципліну «Іноземна мова» протягом I та II курсів, проведемо дослідження тих психологічних особливостей студентів 17-19 років, які можуть впливати на успішність виконання тесту з ІМ. Встановлення психологічних особливостей здійснюється на основі концепції динамічної структури особистості, запропонованої К.К.Платоновим, оскільки ми поділяємо думку методистів, які вважають, що психологічна структура особистості за К.К.Платоновим - найбільш раціональна і практично прийнятна для вирішення проблем методики викладання ІМ [4].

Так, психологічна структура особистості, за Платоновим, поділяється на чотири підструктури: спрямованості, соціального досвіду, форм відображення і біологічних властивостей та особливостей. Розглянемо докладно кожен підструктуру психологічної структури особистості.

Під спрямованістю особистості розуміють сукупність потреб та мотивів особистості, які визначають головний напрям її поведінки. Компонентний склад першої підструктури особистості включає мотиви, потреби, цілі, наміри, бажання, інтереси та інше. Без сумніву, знання та врахування всіх компонентів спрямованості особистості має важливе значення для успішної організації та проведення тестування іншомовних умінь студентів. Однак з точки зору сучасної психології серед усіх понять, які використовуються для пояснення спонукальних моментів у поведінці людини, основними є поняття мотивації та мотиву. Вони включають в себе уявлення про потреби, інтереси, цілі, наміри, прагнення, бажання, які є у людини, про зовнішні фактори, які змушують її поводитися певним чином, про управління діяльністю у процесі її здійснення.

Сучасна психологія трактує мотив як спонукування до дії, пов'язане із задоволенням певної потреби, мотивацію як сукупність мотивів, що спонукають людину до активної діяльності. Для попереднього прогнозування наявності у студентів I, II курсів немовних спеціальностей мотивів до виконання тестів з ІМ нами було проведено анкетування 120 студентів

I, II курсів факультету початкової та мистецької освіти й історичного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка у 2022 році. Метою анкетування було з'ясувати ставлення студентів до застосування тестів у навчанні іноземної мови. Це дало нам можливість встановити чи віддають студенти-респонденти перевагу тестовому контролю перед нетестовим і наскільки вони усвідомлюють переваги тестової форми контролю.

Аналіз результатів анкетування продемонстрував, що більшість опитаних студентів віддають перевагу застосуванню тестового контролю перед нетестовим, оскільки вони вважають, що тестова форма контролю активізує інтелектуальну діяльність, знання, набуті навички, сформовані вміння, сприяє систематичності їх підготовки до занять, дозволяє їм об'єктивно оцінити досягнення і недоліки в оволодінні ІМ; виконання ТЗ викликає у них інтерес та урізноманітнює процес вивчення ІМ. До того ж студенти віддають перевагу виконанню ТЗ до прослуханого чи прочитаного тексту. Викладене вище свідчить про позитивне ставлення студентів I, II курсів немовних факультетів ЗВО до застосування тестів у процесі оволодіння ними ІМ, а отже дозволяє на емпіричному рівні прогнозувати наявність мотивів до виконання тестів з ІМ у даного контингенту студентів. Для того щоб більш обґрунтовано прогнозувати наявність таких мотивів, звернемося до аналізу наукових досліджень з проблеми мотивів та мотивації студентів при оволодінні ІМ.

Розглянемо, які мотиви та мотивація виявляються домінуючими у студентів I, II курсів немовних факультетів ЗВО у процесі вивчення ІМ і чи дають вони підстави об'єктивно прогнозувати наявність мотивів до виконання ТЗ з ІМ у цієї вікової категорії студентства. Встановлено, що розвиток юнаків та дівчат у віці 17-19 років по лінії становлення їх особистості характеризується якісними перетвореннями в мотиваційній сфері діяльності, появою нових об'єктів інтересу, професійних мотивів. Найбільший вплив на академічні успіхи студентів має пізнавальна потреба у поєднанні з високою потребою в досягненнях. Мотиви інтелектуально-пізнавального плану та мотиви досягнення впливають на успіхи студентів I, II курсів при вивченні ІМ. Під мотивами інтелектуально-пізнавального плану ми, услід за Ю.М.Кулюткіним, розуміємо специфічні пізнавальні потреби, а під мотивами досягнення - загальні неспецифічні потреби особистісного плану: потреби в досягненнях, у самоствердженні в діяльності, у самовираженні [4].

Тестовий контроль активізує творче і свідоме ставлення студентів до навчання, стимулює зростання у них пізнавального інтересу та пізнавальної потреби. Пізнавальний інтерес - це вибіркова спрямованість тих, хто навчається, звернена до галузі пізнання, до її предметного змісту та до

процесу оволодіння знаннями. Виконання ТЗ, які за своїм характером відносяться до проблемних ситуацій, вимагає інтелектуальної активності студентів, а відтак спонукає їх до оволодіння суттю того, що вивчається. Крім того, застосування тестів сприяє розвитку пізнавальної потреби, оскільки в таких умовах відбувається активізація навчально-пізнавальної діяльності, а отже створюються можливості для задоволення названої потреби. Високий рівень пізнавальної активності обумовлюється зацікавленістю студентів у виконанні навчальних дій. Застосування тестів підвищує інтерес студентів до проведення контролю та його результатів [4]. Отже застосування тестів стимулює розвиток мотивів інтелектуально-пізнавального плану.

Тестовий контроль сприяє створенню серед студентів атмосфери змагання, здорової конкуренції, зацікавленості у досягненні високих результатів навчальної діяльності. Результати тестування здійснюють вплив на виникнення потреб у досягненнях, у самоствердженні та самовираженні. Це стимулює розвиток мотивів досягнення. Необхідно додати, що у віці 17 - 19 років кожний об'єкт діяльності розглядається студентами через призму його значущості в галузі професійної праці шляхом співставлення оцінки ефективності, корисності інформації, одержуваних знань і способів діяльності з уже виробленою системою знань, наявною інформацією та способами реалізації діяльності, адже студентський вік - це основна стадія професіоналізації. Значення предмета, що вивчається, зростає в тій мірі, в якій він сприяє просуванню особистості студента з точки зору засвоєння професійних знань, навичок, умінь та розширення його навчальних можливостей. Навчання ІМ повинно бути професійно значущим для студентів, повинно служити засобом розширення їх професійних знань. Факт ігнорування міжпредметних зв'язків та професійна нейтральність навчальних матеріалів для немовних спеціальностей мають негативний вплив на процес навчання - адже успішність у навчанні студента залежить від його мотиваційних орієнтацій. Професійні мотиви студентів у процесі вивчення ІМ можуть реалізуватися під час тестового контролю іншомовних умінь: так, робота з повідомленнями з професійної тематики та виконання ТЗ з ІМ допомагають студентам поглибити розуміння та осмислення професійно значущих фактів і проблем. Отже виконання студентами ТЗ з ІМ сприяє реалізації їх мотивів інтелектуально-пізнавального плану, мотивів досягнення, професійних мотивів тощо. Це зумовлює, у свою чергу, виникнення мотивів до виконання тестів з ІМ.

Таким чином аналіз першої підструктури психологічної структури особистості студента немовних спеціальностей дозволяє констатувати наявність необхідності стимулювання мотивів інтелектуального-пізнавального плану, мотивів досягнення, необхідність забезпечення

реалізації професійних мотивів, домінування в мотиваційній структурі орієнтації, що стимулює успішність навчання при оволодінні ІМ тощо. Зазначене вище дає можливість прогнозувати наявність мотивів до виконання ТЗ ІМ у студентів немовних факультетів ЗВО.

Друга підструктура психологічної структури особистості — підструктура соціального досвіду включає такі компоненти, які характеризують попередній соціальний досвід особистості. Це - уміння, навички та звички. З позицій даної підструктури людина розглядається як суб'єкт діяльності [4]. У процесі розвитку студентів як суб'єктів організованої навчальної діяльності, невід'ємною частиною якої є контроль, формуються вміння планувати, організовувати та регулювати свою діяльність, керувати своїми діями. Так, спеціальні навчальні вміння з виконання тестів передбачають усвідомлення та опанування студентами певних дій для виконання ТЗ. Наявність спеціальних навчальних умінь з виконання ТЗ забезпечується попереднім досвідом їх виконання.

За результатами інтерв'ю, проведеного нами серед 120 студентів І курсу курсів факультету початкової та мистецької освіти й історичного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка у 2022 році, виявилось, що понад 90% названого контингенту студентів мають попередній досвід виконання тестів з ІМ, набутий у ЗЗСО. Отже за другою підструктурою психологічної структури особистості студенти 17 — 19 років характеризуються наявністю попереднього досвіду виконання тестів з ІМ.

Третя підструктура психологічної структури особистості - підструктура форм відображення включає такі компоненти як відчуття, сприймання, уява, пам'ять, мислення, почуття, емоції та волю. Загальновідомо, що успішність виконання ТЗ залежить від рівня функціонування різних психічних процесів. Розглянемо ті з них, які є найбільш значущими для виконання ТЗ.

За даними психологічних досліджень, у молодих людей 17 - 19 років структура інтелектуальних функцій виступає у вигляді ланцюжка зв'язків (пам'яті, мислення, сприймання, уваги) [3]. Виконання завдань тесту вимагає вміння аналізувати, порівнювати, достатнього обсягу пам'яті, гнучкості мислення. Ефективність виконання тесту зумовлена рівнем функціонування процесів сприймання, пам'яті, уваги, мислення тестованого. Відповідно до викладеного вище зупинимося на детальному розгляді психічних процесів: сприймання, пам'яті, уваги та мислення.

Тестування іншомовних умінь передбачає наявність у студентів високого рівня розвитку здатності до сприймання. У навчальному процесі сприймання є особливою перцептивною дією, скерованою на формування образів об'єктів, які сприймаються, їх більш глибоке і повне відображення. Будучи необхідним етапом пізнання, воно пов'язане з мисленням, пам'яттю,

увагою, скеровується мотивацією і має певне емоційне забарвлення.

Студенти віком 17-19 років характеризуються безперервним зростанням функціональної працездатності та продуктивності, динамікою прогресивного руху без будь-яких знижень та криз, навіть без стабілізації функцій. У студентському віці є найбільші можливості для розвитку. За результатами теоретичного аналізу наукових досліджень вікова категорія студентства від 17 до 19 років характеризується максимальною реактивністю організму, найменшими величинами латентного періоду реакції на прості, комбіновані та словесні сигнали, оптимумом чуттєвості аналізаторів, досить великим обсягом поля зору, диференційованим впізнаванням, просторовою уявою, гостротою зору, слуху, спостережливістю, високим рівнем функціонування операцій зорового та слухового сприймання. Досить високий рівень розвитку здатності до сприймання у студентів 17 - 19 років пояснюється прогресивним наростанням сенсорно- перцептивних функцій у межах цього віку. Наявність високого рівня функціонування здатності до сприймання у студентів I, II курсів є необхідною передумовою для успішного розуміння ними усномовленневого повідомлення, а відтак і для успішного виконання ТЗ з ІМ.

Пам'ять студента - важливий психологічний компонент його навчальної діяльності, який розглядається як самостійна мнемічна діяльність, спрямована на запам'ятовування, збереження, відтворення інформації [4]. Для студентів у віці 17-19 років характерні оптимуми мнемічних функцій. У процесі сприймання і розуміння усномовленневого та письмового повідомлення беруть участь довготривала, короткочасна та оперативна пам'ять [4]. Важливу роль у процесі рецептивних видів мовленнєвої діяльності відіграє механізм оперативної пам'яті. Цей механізм утримує у свідомості слухача сприйняті слова і словосполучення протягом часу, необхідного йому для осмислення фрази чи закінченого фрагмента. Чим краще розвинена оперативна пам'ять, тим більший обсяг одиниці сприймання. Відомо, що обсяг оперативної пам'яті в середньому дорівнює п'яти - дев'яти одиницям інформації. Цей обсяг визначається числом одиниць інформації, яке людина здатна точно відтворити через декілька десятків секунд після однократного пред'явлення їй цієї інформації [4].

У процесі сприймання мовленнєвого повідомлення через слуховий та зоровий аналізатори кожна одиниця - це смислова єдність. Внутрішнє збільшення, переведення всіх зв'язків, які входять у смислову єдність, на більш місткі смислові одиниці всередині, наприклад, такої одиниці мовленнєвого повідомлення як абзац, дозволяє утримувати та обробляти більшу кількість інформації у процесі аудіювання та читання [4]. Це пов'язано з тим, що основою функціонування оперативної пам'яті виступає механізм еквівалентних заміन у процесі сприймання матеріалу. Якщо інформація

сприймається великими блоками, то на її опрацювання витрачається менше часу, і процес аудіювання та читання стає успішним. Студентський вік характеризується найвищим показником швидкості оперативної пам'яті [4]. Це означає, що студенти 17-19 років здатні сприймати достатньо великий обсяг інформації, і ця особливість дає підстави для збільшення обсягу тексту. Наявність високого рівня розвитку пам'яті у студентів 17 - 19 років створює умови для того, щоб розвинути в них здатність розуміння мовлення в процесі аудіювання та читання, для успішного виконання ними ТЗ. Виконання різноманітних завдань для перевірки розуміння текстів, у свою чергу, розвиває їх пам'ять.

У процесі контролю іншомовних умінь мобілізація уваги студентів відіграє велику роль. Увага розглядається в психології як процес свідомого або підсвідомого вибору однієї інформації, що поступає через органи відчуттів, та ігнорування іншої. Розвиток довільної уваги впливає на удосконалення таких її властивостей як сталість, обсяг, зосередженість на конкретному об'єкті, здатність розподіляти і переключати увагу з одного об'єкта на інший [4].

Розглянемо, як характеризуються зазначені вище властивості уваги в сучасній психології. Сталість уваги визначається здатністю протягом тривалого часу зберігати стан уваги на якомусь об'єкті, предметі діяльності, не відволікаючись та не послаблюючи уваги. Переключення уваги проявляється у швидкості, з якою людина може переводити свою увагу з одного об'єкта на інший. Розподіл уваги полягає у здатності зосередити її на значному просторі і паралельно виконувати декілька видів діяльності або виконувати декілька різних дій. Концентрація уваги визначається відмінностями ступеня сконцентрованості уваги на одних об'єктах та її відвернення від інших. Обсяг уваги - це така її характеристика, яка вимірюється кількістю інформації, що може зберігатися одночасно у сфері підвищеної уваги людини. Числовою характеристикою середнього - обсягу уваги людини - п'ять - сім одиниць інформації [4].

За даними психологічних досліджень, вік 17-19 років характеризується найменшим обсягом уваги, підвищенням рівня її концентрації, низьким рівнем переключення та сталості [4]. Недосконалість механізмів переключення уваги студентів I, II курсів заважає швидко переходити від одного виду діяльності до іншого. Це може вплинути на кількість пунктів у ТЗ, що пред'являються у даному тесті. Сприймання будь-якого матеріалу вимагає сталості уваги. Психологи вважають, що підтримці рівня сталості уваги сприяє створення ділової атмосфери, складність та різноманітність навчальних і контрольних завдань, наявність інтересу до предмета діяльності, темп і тривалість роботи, комфортні умови здійснення діяльності [4]. На нашу думку, виконання у комфортних умовах різноманітних ТЗ з ІМ, що

викликають інтерес у юнаків та дівчат 17-19 років, може сприяти підтримці рівня сталості їх уваги. Ми припускаємо, що урахування малого обсягу, низького рівня сталості, недосконалості механізмів переключення уваги студентів при розробці ТЗ/тестів з ІМ дозволить підготувати такі завдання, для виконання яких розвиток операцій довільної уваги зазначеного контингенту може вважатися достатнім.

Навчальна діяльність є провідною для студентів, вона ставить мислення в центр психічного розвитку юнаків та дівчат. Відмінність мислення від інших психічних процесів полягає в тому, що воно майже завжди пов'язане з наявністю проблемної ситуації, завданням, яке потрібно вирішити, та активною зміною умов, в яких це завдання поставлене. За допомогою мислення на основі сенсорної інформації приймаються певні рішення, робляться теоретичні та практичні висновки. У практиці навчальної діяльності мислення не існує як окремий психічний процес, воно є присутнім у всіх пізнавальних процесах. Мислення - це особлива теоретична та практична діяльність, яка передбачає систему включених у неї дій та операцій орієнтовно-дослідницького, перетворювального та пізнавального характеру.

У студентському віці мислення починає виконувати домінуючу функцію і зумовлювати інтелектуалізацію та довільність інших компонентів свідомості. Оскільки оптимум інтелектуальної, логічної спроможності людини припадає на вік 18-20 років, то для молодих людей віком 17 - 19 років характерним є оптимальний розвиток логічного мислення, здібності та схильності до аналізу, синтезу, абстрагування, конкретизації, порівняння, узагальнення, прогнозування, систематизації. Крім того, цей вік відзначається найвищою швидкістю вирішення вербально-логічних завдань [4]. В основі виконання різноманітних ТЗ лежать перелічені вище розумові операції. Це забезпечує юнакам та дівчатам 17 - 19 років достатню інтелектуальну спроможність успішно виконувати ТЗ з ІМ.

Таким чином аналіз особистості студента за третьою підструктурою дозволяє констатувати, що рівень психічного розвитку студентів вказаного вікового періоду є достатнім для забезпечення успішності виконання ТЗ з ІМ.

Четверта підструктура психологічної структури особистості представлена біологічними властивостями та особливостями особистості. Проте ми не враховуємо їх вплив на успішність виконання тесту з ІМ. Це можна пояснити тим, що в процесі одночасного контролю всіх студентів групи виникає необхідність застосування стандартної процедури тестування та використання ідентичного текстового і тестового матеріалу для всіх тестованих, тобто створення рівних умов тестування для всього контингенту.

Отже на основі аналізу особистості студента, аналізу результатів проведених нами анкетувань та інтерв'ювання ми встановили психологічні

особливості студентів вікової категорії 17-19 років, які можуть впливати на успішність виконання тесту з ІМ. Такими особливостями є:

- а) мотиви до виконання тестів з ІМ;
- б) попередній досвід виконання тестів з ІМ;
- в) достатній рівень психічного розвитку для успішного виконання ТЗ з ІМ, що забезпечується відповідним розвитком операцій довільного сприймання, пам'яті, уваги, мислення.

У досліджуваного контингенту студентів наявні мотиви, попередній досвід щодо виконання тестів з ІМ, достатній рівень психічного розвитку для успішного виконання ТЗ з чотирьох видів мовленнєвої діяльності. З огляду на викладене вище, можна сформулювати ще одну особливість тестового контролю іншомовних умінь студентів. Тестовий контроль сформованості ІКК студентів немовних спеціальностей передбачає необхідність урахування психологічних особливостей студентів певної вікової категорії, які можуть впливати на успішність виконання тестів з ІМ.

Висновки. Підсумовуючи викладене у даній статті, слід підкреслити, що ми визначили та схарактеризували три особливості тестового контролю іншомовних умінь студентів немовних факультетів ЗВО, організованого відповідно до інтеракціонального підходу, а саме:

1. Тестовий контроль іншомовних умінь студентів немовних спеціальностей характеризується комунікативною спрямованістю, тобто виявляє саме той рівень володіння ІМ тестованими, який вони спроможні продемонструвати в реальних ситуаціях іншомовного професійного спілкування.

2. Тестовий контроль іншомовних умінь студентів немовних факультетів забезпечує викладача достовірною інформацією про рівень оволодіння спеціалізованою іншомовною комунікативною компетентністю зазначеним контингентом студентів протягом тематичного циклу.

3. Тестовий контроль іншомовних умінь студентів немовних факультетів передбачає необхідність урахування їх психологічних особливостей, які можуть впливати на успішність виконання тесту з ІМ.

Аналіз визначених особливостей тестового контролю іншомовних умінь і розглянутих функцій поточного та тематичного видів цього контролю дає підстави стверджувати, що такий контроль, організований відповідно до інтеракціонального підходу, дозволяє викладачеві одержати достовірну інформацію про результати навчання ІМ студентів, здійснити переробку інформації для вироблення оперативних і перспективних рішень, реалізувати ці рішення з метою забезпечення оптимального функціонування процесу навчання.

Література:

- 1.Петрашук О.П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі: монографія. Київ: Видавничий центр КДЛУ, 1999. 261 с.
2. Кміть О.В. Тестовий контроль аудитивних умінь студентів немовних факультетів вищого педагогічного навчального закладу (2 курс, англійська мова): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови». Чернігів: 2000, ДЦНТЕІ. 22 с.
3. Кміть О. В. Про методику організації тестового контролю аудитивних умінь англійською мовою студентів немовних факультетів. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: ЧДПУ, 2009. Вип. 62. С. 64-67.
4. Кміть О. В. Врахування психологічних особливостей студентів при організації тестового контролю у навчанні аудіювання на немовних факультетах вищого навчального закладу. Проблеми сучасної методики навчання іноземних мов: Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Дослідження молодих вчених. Київ: КДЛУ, 1998. Вип. 1. С. 11-16.

References:

- 1.Petraschuk O. P. (1999). *Testovij kontrol u navchanni inozemnoyi movi v serednij zagalnoosvitnij shkoli [Test control in learning foreign language in secondary comprehensive school]*. Kyiv: Publishing center KSLU [in Ukrainian].
2. Kmit' O.V. (2000). Testovij kontrol auditivnih umin studentiv nemovnih fakultetiv vishogo pedagogichnogo navchalnogo zakladu (2 kurs, anglijska mova) [Testing listening comprehension during the 2 year of a Pedagogical University, non-language faculties]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KSLU [in Ukrainian].
3. Kmit' O.V. (2009). Pro metodiku organizaciji testovogo kontrolyu auditivnih umin anglijskoyu movoyu studentiv nemovnih fakultetiv [About the technology of testing listening comprehension skills of the students at non-language faculties]. *Vysnyk: CSPU 62, 64-67* [in Ukrainian].
4. Kmit' O. V. (1998). Vrahuvannya psihologichnih osoblivostej studentiv pri organizaciji testovogo kontrolyu u navchanni audiyuvannya na nemovnih fakultetah vishogo navchalnogo zakladu [Taking into consideration students' psychological peculiarities in organizing test control of listening comprehension skills at non-linguistic departments of higher educational establishment]. *Vysnyk: KSLU, 11-16* [in Ukrainian].